

Ekonomiskt stålbad väntar Ukraina

Adam Tooze*

Chartbook#163, 22 oktober 2022

Medan kriget i Ukraina rasar vidare är frågan på slagfältet huruvida Ryssland kommer att tillgripa en kärnvapenupptrappning. I Washington håller den politiska enigheten på att falla sönder. Kommer ett republikanskt parti som har fått ny energi av mellanårsvalet att dra sig undan stödet till Ukraina? Samtidigt firar Ukraina militära triumfer, men oroas också alltmer av ökande ekonomiska och sociala svårigheter. Under Internationella valutafondens och Världsbankens möten i Washington tidigare i oktober sammanstrålade alla tre frågor - risken för kärnvapenkrig, risken för en republikansk seger och ekonomiska och finansiella risker.

Klart är att Ukraina, i motsats till Ryssland, står inför en akut ekonomisk och social kris. Vid sina senaste möten bekräftade Världsbanken och Internationella valutafonden alla mörka förutsägelser om att Ukrainas BNP sannolikt komma att minska med 35 procent i år. Drygt tio miljoner är på flykt och behöver hjälp. Som det heter i en rapport: "enligt beräkningar av Ukrainas centralbank har över en miljon personer förlorat tidigare anställningar och över hälften av alla företag har sänkt de *nominella* lönerna (i många sektorer med så mycket som 50 procent) sedan kriget började. Många företag uppger att de opererar med reducerad arbetstid."

Vidare är det alltmer uppenbart att den politik som Kyiv framgångsrikt har använt sig av sedan allra första början av kriget inte är hållbar. Inflationen är på väg mot 30 procent och mer därtill. Landets valuta, hryvnja, har tappat i grova tal 70 procent av sitt värde. Samtidigt bränner Ukraina sina utlandsreserver i ett försök att bromsa in nedskrivningen av valutan.

Det finns en hel del psykologisk krigföring från alla håll. När Kyiv förhandlar om att få eftergifter av sina kreditgivare har man ingen anledning att skildra läget i ett rosa skimmer. Men det råder knappast något tvivel om att läget är ytterst allvarligt. Till vintern kan Ukrainas riskfyllda ekonomiska och finansiella läge mycket väl börja undergräva landets förmåga att fortsätta kriget.

En uppenbar lösning finns i form av utländskt bistånd. Men kommer det att se dagens ljus? Om inte, vilka diktat kommer en realistisk verklighetsuppfattning att innebära? Och mer specifikt, vilken roll spelar västliga kommentatorer och experter i ett sådant läge? Jag tvingas ställa de frågorna både för att reflektera över mitt eget engagemang i frågan och efter en noggrann genomläsning av en rapport från CEPR [Center for Economic Policy Research, en partipolitiskt obunden, pan-europeisk organisation med uppdrag att underlätta ekonomiska beslut för politiker, ö.a.] den 14 september med bidrag från ett toppat lag av framstående ekonomer i USA och Europa.

Rapporten har helt klart tillkommit på grund av en verklig oro för det läge Ukraina befinner sig. Men jag fruktar att de förslag den kommer med riskerar att undergräva det den försöker försvara. När demokratin är angripen måste vi gå försiktigt fram på det ekonomiska planet. Men CEPR-författarna gör motsatsen. Tvärtemot vad man kunde förvänta sig, nämligen att krig skulle leda till sökande efter sociala och ekonomiska åtgärder som präglas av solidaritet för att stärka hemmafronten i Ukraina, går CEPR-teamet fram med krav på radikal avreglering. Därvidlag överträffar de till och med fantasin hos en radikal iakttagare som Slavoj Zizek, som nyligen i en artikel på Project Syndicate spekulerade vilt om att kriget hade lett till en temporär reträtt för alla nyliberala planer för Ukrainas del. Historien, tycks det, är av annan uppfattning. Med hänvisning till snärtiga formule-

ringar om den ukrainska statens obotliga korruption och ineffektivitet föreslår rapportförfattarna att alla anknytningar mellan krigföring och stat ska kapas med undantag för en liten rest av säkerhetsnät. Tjugoförsta århundradet har därmed gett upphov till en ny och märklig företeelse: krigföring utan stat. Detta är så mycket mer uppseendeväckande genom att det har uppstått på egen hand ur en mer välbekant uppsättning frågeställningar.

* * *

Den fråga som är mest akut är ändå hur Ukraina ska kunna betala för kriget. Skattebasen i landet är svag. De militära utgifterna stiger och att skära ned på icke militära utgifter är lättare sagt än gjort.

Utländsk finansiering täcker bara en liten del av det underskott som uppstått. På grund av inflationen har lokala investerare ingen lust att köpa ukrainska obligationer bundna i lokal valuta. Att låna av centralbanken, dvs trycka pengar, har därför blivit sista (inflationsdrivande) utvägen att finansiera kriget.

Ingen centralbank vill ha att göra med våldsam inflation. Sedan i somras har Ukrainas centralbank uppmanat Zelenskyj-regeringen att höja räntan för att göra lån mer populära. Regeringen har haft invändningar.

I september hävdade jag i *Chartbook#149* att det sociala och ekonomiska tryck som Ukraina utsätts för sannolikt skulle skärpa motsättningarna inom den styrande eliten och då framför allt mellan regeringen och centralbanken. Vid den tiden - det var under dagarna med Ukrainas spektakulära militära framgångar på fronten i norr - kände jag mig inte riktigt bekväm med att över huvud taget ta upp frågan. Men sedan, den 6 oktober, avgick chefen för Ukrainas centralbank, Kyrylo Sjevtjenko, under något mystiska omständigheter, och försvann från scenen för att sedan åter dyka upp på Facebook någonstans utomlands ifrån. Han uppgav att han hade avgått av hälsoskäl, men det framgick också att han var föremål för en utredning om korruption.

En del mycket välunderrättade observatörer anser att hela sanningen kan vara en fråga om korruption - se till exempel kommentaren av @DaveDalton42, som följer Ukrainas ekonomi oerhört noggrant. Men man måste ändå ställa sig frågan varför en utredning om korruption, som det antagligen förekommer många av vid vilken tidpunkt som helst, skulle göra att en så viktig ämbetsman tvingas avgå strax för möten med Internationella valutafonden. Intressant var att Anders Åslund, som knapast kan anklagas för att brista i sympati för Kyiv, tolkade Sjevtjenkos avgång i politiska termer.

Inte heller Bloombergs välunderrättade team, bestående av Volodymyr Verbyanyj, Jorge Valero och Daryna Krasnolutska, avstod från en politisk tolkning av ommöbleringen på centralbanken. Spänningarna mellan regeringen och centralbanken härstammar från juni månad och den nye centralbankschefen, Andriy Pysjnyj, har goda förbindelser i kretsen kring Zelenskyj.

När Zelenskyjs regering fortsätter att pressa på centralbanken för att utöka sin kapacitet för att finansiera den krigshärjade budgeten är det inte klart hur Pysjnyj, en 47-årig bundsförvant till presidentens stabschef Andriy Jermak, kommer att reagera. ”Det här är det största problemet och hotet”, sade Dmytro Bojartjuk, chef för det ekonomiska forskningsföretaget Case Ukraine i Kyiv. Efter att i början av 2000-alet ha suttit i styrelsen för Ostjadbank inledde Pysjnyj sin politiska karriär när han av president Viktor Jusjtjenko utsågs till biträdande chef för Nationella säkerhets- och försvarsrådet. Han och hans allierade anslöt sig senare till det politiska parti, som blev den drivande kraften i den så

kallade 'Värdighetens revolution', som 2014 störtade den pro-ryske presidenten Viktor Janukovitj. Han återupptog karriären inom bankvärlden efteråt och var fram till 2020 högste chef på Ostjadbänk. Även om Pysjnyj är en veteran inom politik och näringsliv har han inte något allmänt stöd bland ekonomer, en del av dem anser att någon med mer teknisk bakgrund hade varit ett lämpligare val. "Det främsta monetära organet bör ledas av en ekonom, som förstår sig på makroekonomiska processer, inte av en affärsman eller bankir", sade Bojartjuk.

På grund av instabiliteten inom det team som leder den ekonomiska politiken i Ukraina och att det är personer lojala med Zelenskyj som uppenbarligen har medvind, tillkännagav den nya ledningen omedelbart att räntesatserna skulle ligga kvar på nuvarande nivå, och frågan är nu huruvida Kyiv kan upprätta vad Elina Ribakova, från de internationella finansintressenas främsta lobbygrupp, betecknar som "ett trovärdigt makroekonomiskt ramverk".

* * *

Om man är ute efter ett sådant ramverk borde det vara intressant att se vad som kan hittas i den rapport teamet från CEPR publicerade den 14 september. Där formuleras Kyivs dilemma i dramatiska termer:

"I över 160 dagar har Ukraina stått emot den ryska aggression. Ett utdraget krig verkar alltmer sannolikt, vilket kräver en justering av landets makroekonomiska strategi. Framför allt blir den nuvarande politiska mixen, som bygger på att tömma utlandsreserverna och andra kortsiktiga åtgärder, alltmer ohållbar. Ändras inte kursen kommer det att leda till en omfattande ekonomisk kris, som kommer att minska Ukrainas förmåga att fortsätta krigsinsatsen under någon längre period", heter det i rapporten från CEPR."

Sedan fortsätter rapporten:

"Regeringen kan hoppas på tillräckligt med stöd utifrån, men det kan handla om önsketänkande: det moraliska stödet till Ukraina har bara delvis översatts i form av en stark ekonomisk livlina"

Rapporten består av fyra delar. De tre första, som handlar om makroekonomisk stabilisering och frågan om hur man ska kunna betala för kriget, är egentligen lätta att hålla med om. Den ukrainska staten behöver helt klart stärka sin inkomstbas. Den måste garantera ett visst mått av prisstabilitet. Den borde låta växelkursen sjunka samtidigt som man förhindrar kapitalflykt genom en hård kontroll av kapital.

Till sin heder talar CEPR:s team om behovet av progressiv beskattning för att finansiera kriget:

"Ukraina har en platt inkomstskatt på 18 procent. Den rådande militäruppbörden (införd 2015) är också platt. Om inte regeringen klarar av att göra de skatterna progressiva så kan den införa en progressiv "extra krigsskatt" (där en sådan extra uppbörd bara skulle gälla inkomst av kapital över en viss tröskel), som kan vara lättare att få accepterad politiskt och som skulle kunna avvecklas efter kriget. Högre skatter på lyxvaror kan också bidra till en mer progressiv beskattning."

Vid sidan av skatteintäkterna talar rapporten om en ambitiös plan för mobilisering av inhemska resurser.

”Målet bör vara att öka skatteintäkterna och återstående underskott bör främst finansieras på icke monetärt sätt: helst genom hjälp utifrån, men om det inte går via inhemska lån och med mycket mindre användning av *seigniorage* (dvs att trycka pengar).”

Exakt hur inhemska sparare ska övertygas om att teckna krigslån i en tid av snabbt stigande inflation klagas inte. Att vifta med exemplet USA under Andra världskriget missar helt vad som nu gäller. Mest troligt är att Kyiv kommer att vara tvunget att förlita sig på tvångssparande.

Förståndigt nog argumenterar rapportförfattarna för ett ”hållbart nominellt ankare”, dvs prisstabilitet.

”Siktet bör vara inställt på en relativt låg inflation. I tider av nationell mobilisering faller huvudansvaret för att uppnå stabila priser på de fiskala myndigheterna, som har stora möjligheter att påverka inflationen genom det sätt på vilket man väljer att skaffa sig resurser från den inhemska privata sektorn. Regeringen bör sikta på att uppmuntra sparandet hellre än att förlita sig på monetär finansiering via centralbanken. I samarbete med fiskala myndigheter bör centralbanken inför ett flexibelt ramverk till stöd för den makroekonomiska stabiliteten. En kontrollerad flytande växelkurs står i överensstämmelse med detta mål.”

”För det tredje bör externa obalanser hanteras genom en kombination av strikt kontroll av kapitalutflödet, begränsningar av importen och viss flexibilitet i växelkursen för att inte riskera att äventyra den makroekonomiska stabiliteten i samband med enorma skattemässiga behov. Ett omfattande moratorium på betalning av utlandsskulden är viktigt.”

Allt detta är en förnuftig politik, med inriktning på stabilitet. och förefaller väl utformad för att skapa en plattform för att göra krigsinsatsen varaktig. Hur mycket mer chockerande är då inte fjärde delen i CEPR-rapporten, där teamet lämnar frågan om makroekonomisk stabilisering för att i stället diskutera hur Ukrainas ekonomi ska anpassas till den chock som invasionen har inneburit. I den delen kastas all klok försiktighet överbord till förmån för en ogenomtänkt radikalism och en fatalistisk syn på den ukrainska staten som sådan.

”... även om regeringar vanligen tar över resursfördelningen, manar läget i Ukraina till mer marknadsbaserade mekanismer för att trygga kostnadseffektiva lösningar som inte i onödan tynger statens förmåga, skärper rådande problem (som korruption) eller uppmuntrar (obeskattad) verksamhet på svarta börsen. Målet bör därför vara en radikal avreglering av den ekonomiska verksamheten, undvika priskontroller och underlätta en produktiv omfördelning av resurserna. Ukrainas själva överlevnad - och Europas framtid - står på spel. Extraordinära utmaningar måste mötas med extraordinär politik och extraordinärt stöd från Ukrainas internationella partners.”

I stället för att stärka den ukrainska staten inför den chock som den ryska invasionen har inneburit kräver författarna i stället att den ska kliva undan.

”Historiskt har regeringar i krigstid förlitat sig på en mix av central planering och marknadsbaserad fördelning. I många fall fick regeringarna på grund av

marknadens ofullkomlighet (och bristande förtroende för marknadsmekanismer under Andra världskriget, som utspelades under efterdyningarna till 30-talets depression) en avgörande roll ekonomiskt för att mobilisera resurser och tillverka vapen och ammunition . Men att fördela resurser via ransonering och styrning uppifrån kräver kapacitet från institutionernas sida. I dagens läge saknar Ukraina den sortens kapacitet för att styra flödet av varor och tjänster och kunna svara mot behoven inom försvaret och den civila sektorn. Därför bör regeringens möjligheter att styra ekonomin bara användas sparsamt ... marknadsbaserade mekanismer kan bidra till att stärka ekonomin och därmed skapa en större skattebas. För detta ändamål bör regeringen minimera regleringar och byråkratiska åtgärder som kan hämma eller sakta ner omfördelningen av arbetskraft, kapital och materiel inom ekonomin. På det stora hela är marknadsbaserad allokering att föredra.”

Detta kastar ett helt nytt ljus över deras skattepolitiska råd. Beträffande icke militära utgifter från regeringens sida intar rapporten en sträng hållning:

”Behovet av säkerhetsnät är akut och uppenbart: FN beräknar att kring 12 miljoner ukrainare behöver humanitär assistans. Men regeringen kan ändå försöka vara mer effektiv. Till exempel beslutade man nyligen att låsa priserna för allmännyttan och annan offentlig service. Förutom att det undergräver den ekonomiska hälsan hos statsägda företag och privata företag, som svarar för dessa tjänster och varor och leder till behov av stöd till dem, är denna ”snuttefilt-inställning” kostsam i och med att den egentligen subventionerar hushåll och företag som har råd med högre priser och på grund av att den inte skapar incitament för att spara energi och andra viktiga resurser. Det nuvarande ekonomiska stödet till flyktingar och andra omplacerade personer motsvarar i stort sett en basinkomst. Den inställningen var adekvat under krigets första kaotiska dagar, men kostnaden för en basinkomst är hög. Det görs ingen åtskillnad på flyktingar i behov av akuta insatser och relativt välbärgade ... Denna typ av assistans skapar inte tillräckliga incitament för flyktingarna att söka jobb i ett läge när insatserna för att omplacerade arbetare ska hitta jobb borde vara något som regeringen prioriterar. I detta syfte kan regeringen knyta fortsatt assistans till sökande efter jobb och anställning i offentliga arbeten.”

Rapporten argumenterar för att Ukrainas regering så långt som möjligt bör lämna ifrån sig grundläggande funktioner:

”Läkare utan gränser kan svara för grundläggande hälsovård och FN och Röda korset kan ge (och betala för) mediciner. Utgifter för kulturprogram (t ex skydd för museer och gallerier) kan täckas av internationella organisationer och NGOs.”

Och med tanke på att en stor del av befolkningen har flytt så kan tidigare utgifter på det civila området inte betraktas som heliga:

”Även om militärutgifterna är högst prioriterade och därför måste skyddas från budgetnedskärningar kan regeringen behöva omvärdera andra nuvarande skyddade insatser eller utgiftskategorier. Utgifterna bör heller inte vara knutna till riktlinjer eller mål från förkrigstiden (t ex att X procent av BNP ska gå till Y). I och med att många barn och ungdomar lämnat landet kan antalet, placeringen av och budgeten för skolor och universitet justeras och frigöra resurser för andra ändamål.”

Beträffande priskontroll argumenterar CEPR-teamet mot att svara på den sociala krisen genom att begränsa prisrörelserna. Man kommer med en rad välbekanta argument om ineffektivitet, marknadsstörningar, osv, men tillfogar sedan denna high-tech syrlighet:

”... priskontroller motiveras ofta med behovet av att garantera solidaritet och lika tillgång till varor. Men under andra världskriget och andra krig saknade regeringarna teknologi för att inrikta insatserna på de mest behövande. Dagens nivå av digitalisering ger alternativ till priskontroller, exempelvis riktade överföringar som kan skydda sårbara grupper av befolkningen till lägre kostnad i termer av ekonomisk effektivitet.”

CEPR-rapporten tycks därmed ha en föreställning om att det ukrainska samhället och ekonomin ska anpassa sig till krigschocken med hjälp av high tech och NGOs och med en ukrainsk stat som så långt möjligt dragit sig tillbaka. Och den visionen blir helt tydlig när det kommer till frågan om avregleringar:

”Till följd av den ryska invasionen har en del sektorer och platser i Ukraina för närvarande liten eller ingen ekonomisk verksamhet alls. De resurser som har frigjorts måste sättas in på andra håll och regeringen bör underlätta denna storskaliga omfördelning av resurserna. Regeringen har uppmuntrat företag att flytta till västra Ukraina, där säkerhetsrisken är mindre, men den politiken har bara haft blygsamma resultat (färre än tusen företag har flyttat). Det problemet går att ta itu med genom en radikal liberalisering av marknaderna för att påskynda flödet av arbetskraft och kapital till sektorer/regioner, där ekonomin kan fungera stabilt. Till exempel har regeringen drastiskt lättat på regleringen av arbetsmarknaden (företag kan nu relativt lätt avskeda arbetare och ensidigt häva delar av anställningskontrakt, och arbetare som vill sluta behöver inte längre varsko arbetsgivaren i förväg). Den inställningen bör tillämpas även på andra områden. Bestämmelser om markinnehav, tillgång till elektricitet och annan infrastruktur bör strömlinjeföras för att underlätta för företagen att flytta ... Kanske kunde regeringen utse en hög ämbetsman (t ex ”chef för avregleringarna”) för att samordna och driva på avregleringen.”

Avslutningsvis säger rapporten:

”Det maraton som kriget innebär kräver försiktighet och varsamhet med offentliga finanser, ett hållbart nominellt ankare, ett elastiskt finansiellt system, en omsorgsfull hantering av yttre balans och flexibilitet och effektivitet i fördelningen av knappa resurser. Olika avdelningar inom regeringen måste samordna sitt arbete i detta syfte.”

CEPR-rapporten slutar därmed med på ett gnisslande och illavarslande sätt. Å ena sidan, när det handlar om makroekonomi, kräver man försiktighet, varsamhet, hållbarhet, elasticitet. Å andra sidan, när det handlar om framtiden för Ukrainas ekonomi, förespråkar rapporten en radikalt minskad reglering av arbetsmarknaden, markinnehav, osv.

Ukraina har visat sig vara en mycket kompetent militär aktör, men experterna fortsätter att betvivla landets förmåga på det ekonomiska området. Alltså är det bäst att röja undan alla regleringar in på bara skinnet. CEPR-rapportens förslag handlar till syvende och sist om visionen om krigföring utan staten.

Man skulle kunna säga att detta är ett förhålligande av den sk ”MIT-syntesen”, som den en gång klassiskt framfördes i Paul Samuelsons lärobok i nationalekonomi, där makroekonomisk stabilisering kombineras med ohämmat kramande av konventionell marknaden-först mikroekonomi.

Men då flera av författarna till rapporten är förknippad med ”ny-keynesiansismen” i USA och eftersom de åberopar andra världskriget och erfarenheterna av New Deal som vägledning måste det sägas att deras uppfattning är antitesen till vad Keynes själv ansåg. Han argumenterade för aktiva insatser på makroekonomins område just på grund av att han ansåg att attacken på samhällets kollektiva strukturer var oerhört oroväckande.

* * *

Man skall kunna kritisera rekommendationerna som ett storartat exempel på maximen om att aldrig slösa bort en kris. Det är typiska, utpräglade teknokratiska förslag på en radikal social omvälvning som motiveras med uppfattningen att ändamålet helger medlen. Man skulle kunna beteckna dem som en attack på det ukrainska samhället under täckmantel av krigslagar och begränsning av pressfriheten. Man skulle kunna se dem som exempel på anti-politik. Förutom att de inte är det. I själva verket, vilket framgår av hänvisningen till urvattningen av arbetsmarknadslagarna i Ukraina, ställer sig CEPR-rapporten uttryckligen bakom Zelenskyj-regeringens, och dess anhängare i parlamentet och inom näringslivet, politiskt ytterst kontroversiella agenda för avreglering.

De åtgärder på arbetsmarknaden som CEPR-teamet nämner som modell för den egna kampanjen för avreglering var aktuella redan 2020, men stoppades av protester i Ukraina och Covid-krisen. De återkom 2021, delvis inspirerade av en konsultfirma som finansierades av brittiska ambassaden, då man under de växande spänningarna med Ryssland såg en möjlighet att driva igenom åtgärderna. I augusti i år blev de till lag under protester från arbetarrörelsen i Europa. Även Internationella arbetsorganisationen (ILO) försökte i somras göra sig hörd.

De lag som Zelenskyj undertecknade i slutet av augusti innebär i praktiken att 70-80 procent av löntagarna i landet - anställda vid små och medelstora företag - undantas från skyddet från den nationella arbetsmarknadslagstiftningen. Som Thomas Rowley och Sergyi Guz skriver i *Social Europe*.

”Enligt en teknisk not från ILO ’tycks lagen utestänga en betydande del av arbetskraften i Ukraina från ... den allmänna arbetsmarknadslagstiftningen genom införande av en parallell och mindre beskyddande regim’. Den kommer att införa möjligheten för arbetsgivaren att ’på egen hand’ och ’ensidigt’ avsluta viktiga inslag i arbetsrätt och arbetsförhållanden.”

Protester från motståndare till förändringen ledde till att den lag som Zelenskyj undertecknade bara ska gälla så länge kriget pågår. Men den kommer att skapa en ny situation. Och det är uppenbart att kampen redan inletts om hur återuppbyggnaden av Ukraina efter kriget ska se ut. Den ukrainske arbetsrättsjuristen och aktivisten George Sandul betecknade slutmålet som en ”Mad Max-dystopi”, där ”alla kommer att förhandla på egen hand utan några regler”.

Bortsett från alla melodramer har förespråkarna för de nya lagarna inte gjort någon hemlighet av sin agenda:

”I en intervju publicerad den 28 juli på det ukrainska parlamentets hemsida gjorde Halyna Tretjakova, ordförande i parlamentsutskottet för socialpolitik, gällande att ILO var ett hinder för att ukrainarna skulle få ingå individuella överenskommelser om anställning och skydda sina rättigheter på mer flexibelt sätt. ’Folk vill inte förhandla om sin anställning via kollektiva uppgörelser, utan via civilrätt, royalties, egna rättigheter’, sade Tretjakova. ’Men ILO, som bildades 1919, under

industrialiseringens tidevarv, säger nej ... [ILO säger] att en individ är ekonomiskt beroende av sin arbetsgivare och bör därför lyda under den ukrainska arbetsmarknadslagstiftning, som tillkom 1971.' Till *opendemocracy* sade Tretjakova att "internationella överenskommelser" som ILO:s konventioner var 'en del av vår lagstiftning, men att anklagelser vid Europadomstolen mot Ukraina för brott mot sociala och anställningsrättigheter ökade 'snöbollsartat'. Hon sade: 'Vi måste omvärdera kraven på staten och de måste svara mot statens kapacitet i detta specifika historiska ögonblick. För att se till att antalet anklagelser inte ökar måste vi omskapa arbetsmarknadslagstiftningen och [Ukrainas] sociala modell, vilket inte skedde under landets övergång från socialism till marknadsekonomi. Huruvida detta innebär att Ukraina får lämna en del internationella överenskommelser är en fråga som regeringen får ta ställning till, den måste klart definiera vad vi har resurser till - och vad vi inte har det till'. Kritiker har sagt att deputerade i Ukrainas parlament har utnyttjat den ryska invasionen, som lett till att miljontals fått ge sig på flykt i och utanför landet, som 'ett gyllene tillfälle' till att anta potentiellt kontroversiella lagar. Före kriget anordnade ukrainska fackföreningar protester mot försöken av det styrande partiet Folkets tjänare att minska fackföreningarnas rättigheter på arbetsplatserna. Utkastet till plan för återuppbyggnad talar om 'låg lojalitet bland arbetarna för reformerna' och 'aktivt motstånd från fackföreningarna' som 'en viktig hämsko' på den ekonomiska utvecklingen."

* * *

All ekonomisk politik handlar om politik. Att argumentera för internationellt stöd till Ukraina i kampen mot Ryssland är i sig ett politiskt val. Makroekonomisk stabilisering är allt annat än oskyldigt. Men, i keynesiansk anda, skulle jag hävda att det finns en skillnad mellan att sätta upp de breda parametrarna för makroekonomisk politik, i synnerhet om det sker i den progressiva anda som uttrycks i de tre första avsnitten av CEPR-rapporten, och den helt ohämmade agenda för avreglering som de förmedlar i sitt program för Ukrainas sociala och ekonomiska framtid. Vidare bör vi insistera på att det inte finns någon direkt koppling mellan de båda. Ukrainska förespråkare för avreglering är klart medvetna om att deras agenda för avreglering innebär en radikal förändring av den post-sovjetiska ordningen i landet. Och kanske har de en poäng. Men att genomföra den sortens förändring under krigstid då utrymmet för offentlig debatt, strejker och opposition är begränsat leder till en kortslutning av demokratin. Eftersom försvaret av demokratin är en del av det Ukraina väddar om är detta en bitter ironi. Det är också ett vågspel. Det riskerar att driva in kilar i den nationella solidaritet som, i den mån historien är något att luta sig mot, är nödvändig för att hålla ut i kriget. Naturligtvis kan det vara så att logiken i politik och krig ser annorlunda ut i tjugoförsta århundradet, och särskilt då i den post-sovjetiska sfären,. Men i varje fall är den politik som förordas djupt splittrande och i grunden på tvärs med bilden av den patriotiska nationella mobilisering som Zelenskyjs team varit så effektivt i att sprida och som varit så tilltalande för omvärlden. Det är anmärkningsvärt att en så ansedd grupp som författarna bakom CEPR:s rapport har valt att ge tyngd åt ett sådant program med hänvisning till ekonomisk nödvändighet.

[*Adam Tooze är brittisk historiker. Författare till bl a *Crashed: How a Decade of Financial Crises Changed the World* [om finanskrisen 2008-2009], 2018, och *Shutdown: How Covid Shook the World's Economy*, 2021. Tooze kommenterar några gånger i veckan, med grafik, ekonomi och politik på sin blogg, *Chartbook*. Politiskt har han betecknat sig själv som "vänster-keynesian"] (Översättning Börn-Erik Rosin.)